

דוד המלך, העדינות והעוז / הרב שלמה אבינר

(נכתב עבור חזיון)

עם נולד ויצא מצרים, חזר לארץ אבותיו דרך מלחמות קשות. אך הרבה קשיים נועדו לו, אויביו נגסו בו ושלטו בו מבית ומחוץ, שחיתות מוסרית ועבודה זרה התפשטו, מלחמות יהודים ביהודים שפכו דם לרוב. כמו שופטים שתיקנו את המצב לרגע קט, אך הוא שוב שקע בחושך ויגון. אי סדר וסבל, כל איש הישר בעיניו יעשה. עד שקם לנו מלך, שאול, משכמו ומעלה, לחם במסירות נפש ורומם כבוד האומה. אך המשימה כבדה עליו, הוא קרס ונפל בחיצי פלשתיים.

*

בתוך החשכים האלה, הופיעה בחסדי האל דמות מופלאה, שהצילה את האומה והקימה לה מלכות, נתנה לה שלווה ושלוש. לא דמות של לוחם קשות, אלא של עדין נפש, אדמוני ויפה עינים. אבותיו בני עליה היו, ושימשו לו למופת ודוגמה: מרים הנביאה אחות משה, בועז הוא אבצן ששפט את ישראל, רות גיורת הצדק העילאית, סבו עובד ואביו ישי שניהם עובדי האל בתום.

*

אך לא עמד לו לדוד חינו ושכלו, אחיו עמדו וגירשוהו מבית אביהם, והוא נעשה לרועה צאן במדבריות. אלא שאותם חיי רועים, הכשירוהו לתפקיד רם ונישא של מלך. רחמני היה עם הצאן. מוציא בראשונה הגדיים ומאכילם ראשי עשבים רכים. מסור היה לצאנו בלב ונפש, מוכן להיכנס עבורם למאבקים קשים, להילחם נגד דובים ואריות ולנצחם.

*

בא שמואל הנביא, הודיעו שהוא הראוי למלוך על ישראל, ומשח אותו למלכות. דבר משיחתו של דוד למלכות נשתמר בסוד. מכל מקום הוא הלך והתעלתה מדרגה לדרגה, עד ששרתה עליו רוח הקודש. גם היה יודע נגן. לכן הוזמן להיות מבני ביתו של שאול לבגן לפניו להצילו מרוח רעה המבעתת אותו.

*

ביקש דוד לישב בשלוח עם שאול בחצר המלוכה, אלא כפץ עליו רוגזו של גלית והוציאו למלחמה. זה הענק, במשך ארבעים יום היה עומד השכם והערב, מחרף ומגדף בעזות מצח מערכות אלהים צבאות, כדי לבטלם ולבלבלם מקריאת שמע שחרית וערבית, וכל העם מפחדים ואומרים: מי יוכל לזה. שאול עצמו חולה שהיה באותה שעה, ולא יכול להתייצב. ראה דוד הנער דוד את כבוד צבאות ישראל וכבוד האל נרמס, התרגז ואמר אל לבו: במקום שאין אנשים השתדל להיות איש, "כי מי הפלישתי הערל הזה כי חרף מערכות אלהים חיים". נתן לו שאול את מדיו ושריונו והיו הולמים את דוד, כיאה למי שעתיד למלוך, מכל מקום העדיף דוד להילחם בכלי רועים אליהם הורגל, ויקח מקלו בידו וחמישה חלוקי אבנים. התמלא דוד רוח חכמה וגבורה וקלע לגלית במצחו במקום גלוי משריון.

*

נתקנא בו שאול ובמקום לנשקו על הישועה הגדולה שעשה לישראל ולמנותו שר בצבאו וליתן

לו את בתו, שאל בולזול מופגן: בן מי זה העלם? בן מי אתה הנער? הרי הכירו, כי היה עומד לפניו לנגן בכינור להסיר ממנו רוח רעה. אלא שדבר הרוח הרעה של שאול נשמר בסוד בעם, שלא יאבדו אמונם במלכם. לו היה דוד אחד הנבלים, היה משיב: אני עבדך המנגן לפניך לסלק רוחך הרעה. גם היה מגלה דבר משיחתו למלוכה, ואז העם היה מנשאו למלך במקום שאול. אך אדם אציל ועדין היה, שם מחסום לפיו, ורק השיב: "אני דוד בן עבדך ישי בית הלחמי". כילה דבריו ולא הוסיף.

*

"ויהי ככלותו לדבר אל שאול, ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד ויאהבו יהונתן כנפשו", כי ראה שלא רק גיבור ואמיץ הוא, אלא גם שומר פיו ולשונו, עדין וטהור. מאז ברית נצח נכרתה בין שני הרעים. מי שלא ראה ידידות דוד ויונתן לא ראה ידידות אמת מימיו, לא ראה אהבה שאינה תלויה בדבר. יש אח בוגד באחי משום בצע, ויש רחוקים שלא יוכלו לשבת שניהם על כסא מלוכה אחת, והנה מטרה מקודשת מקרבתם. יהונתן, מגדולי הענוים אשר בארץ היה, הכיר שדוד יותר ראוי ממנו להיות מלך, ויתפשט יהונתן את המעיל אשר עליו ויתנהו לדוד ומדיו ועד חרבו ועד קשתו ועד חגרו". בצדק ראו חכמי ישראל את האהבה הזאת לדוגמא ולמופת של אהבה אידאליסטית, "אהבה שאינה תלויה בדבר", שכל צד לא היה לו מה להרויח מזה, אלא רק להפסיד ממנה את כיסא המלוכה. אלא שדאגתם לא היתה נתונה לאיזו תועלת אגואיסטית, אלא לטובת עמם וארצם.

*

אך רוח רעה של שאול המשיכה לבעטו, וכמה פעמים ניסה להרוג את דוד בחניתו. וירא כי השם איתו וישים אותו שר אלף, ודוד היה יוצא ובא לפני העם. מכל מקום לא חדל שאול לרודפו, ויתנכל להפילו ביד פלישתים. אמר לו: אם תהיה בן חיל ותילחם מלחמות השם, אתן לך בתי מרב לאשה. דוד לחם, אך מרב נתנה לאחר. שוב אמר לו שאול שאם יביא מאה ערלות פלישתים יתן לו בתו מיכל. גם בזה עמד דוד ולא נפל בידי פלשתים, ותהי לו מיכל לאשה. לבסוף שלח שאול מלאכים להורגו, ומיכל אשתו עזרה לו לברוח דרך החלון. אשרי האישה אשר לו אשה כה נאמנה באהבתה. אך היא שילמה על כך, ויותר מאוחר התנקס שאול בבתו ונתנה לאיש אחר.

*

דוד היה בורח ממקום למקום, אף הוכרח למצוא מחסה אצל אכיש מלך פלישתים אשר בגת ולהתחפש למשוגע. על אף שהיה דוד גרדף על ידי שאול על לא עוול בכפו, מעולם לא נקם בו דוד ולא פגע בו. גם כאשר היתה לו הזדמנות להכות בשאול בהיותו לבד במערה, ומותר היה לו הדבר מדין הבא להורגך השכם להורגו, לא פגע בו, אלא כרת כנף מעילו, להוכיח שאין בלבו כל רעה נגדו, וגם על כך נקף אותו לבו, איך העיז לפגוע במעיל המלך. אנשי דוד רצו לקום על שאול, והיו מבצעים זממם, לולא דוד עמד נגדם בכל כח שכנועו. ראה שאול בוד כפיו של דוד, בכה ואמר לו: "צניק אתה ממני, כי אתה גמלתני הטובה ואני גמלתיך הרעה". בכל זאת גברה עליו רוח רעה להמשיך לרדוף את דוד.

*

בעוד פרשה אנו רואים את אצילותו המופלגת של דוד. הנה במסעיו התקבצו מסביבו כל מיני

אנשים מסכנים ומרי נפש נפליטים מהחברה למאות, ודוד ארגן אותם למען יהיו תועלת לאומה הם עסקו בתפקידי שמירה בפני פורעים ואויבים, וכן היה מכה באויבי האומה. הוא ואנשיו היו שומרים על צאנו של נבל הכרמלי, אך בהגיע הזמן לשלם להם על עמלם ומסירות נפשם, לא עמד בדיבורו. נבל הוא כשמו. השיב בכפיות טובה ובעלבונות. שאל דוד את אנשיו לדעתם: מי שסובר שכן מות הוא, יחגור חרבו. נטלו אנשיו את חרבם וחגרו אותם. אלא שכאן התייצבה אביגיל אשתו של נבל: "ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול לב לאדני ולשפוך דם חנם". הנה קולה של אשה חלשה המדבר בשם המוסר, שקל יותר בעיני דוד מאשר ארבע מאות גבורי חגורי חרב. "ברוך טעמך וברוכה את אשר כלתני היום הזה מבוא בדמים". דוד לא פגע בנבל, אחרי ימים מספר הוא נפטר מעצמו. יותר מאוחר זכה דוד להתחתן עם אביגיל, שהיתה אשה גדולה ונביאה בישראל.

*

מכל מקום חשש דוד ליפול בידי שאול, והחליט להסתפח הוא ואנשיו לאכיש מלך גת, ויהי לקצין בצבא פלישתים, והיה מנצל כל הזדמנות להכות באויבי ישראל, שהיו צוררים אותו ומציקים לו עד מות, – העמלקי והכנעני. אך כאשר יצאו פלישתים למלחמה נגד שאול, היה דוד נתון במלכות גוראה, אבל בצדק לא רחשו לו שאר קציני הפלישתים אמן וביקשו מהמלך ריחוק מהמערכה. דוד המשיך במלחמותיו.

*

אבל באותו קרב עם פלישתים נפלו רבים מבני ישראל ובתוכם שאול ויהונתן. הפליט שהודיע על כך לדוד וסיפר שעזר למלך ליפול על חרבו, ציפה שדוד ישמח בהיות דרכו מעתה פנויה אל המלוכה, ויגמול אותו לטובה בתור איש בשורה, אך דוד קרע בגדיו, דן למוות את אותו מבשר, ויקונן מקירות לבו: "קשת יהונתן לו נשוג אחור וחרב שאול לא תשוב ריקם... שאול ויהונתן הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו... איך נפלו גבורים". בכל זאת לא דחק דוד את השעה להיות למלך, כי ידע שחלק גדול של העם נוהה אחרי בית שאול, והמליכו את איש-בושת בנו, לכן ישב דוד בחברון ומלך על יהודה שבע שנים. לבסוף באו מכל שבטי ישראל והציעו לו להמליכו על כל ישראל, אך גם כאשר נפתחו בפני דוד שערי הגדולה היותר נשגבה, הוא לא שכח את מיכל אשתו הנאמנה השבויה בידי אחר, והתנה: "תנה את אשתי את מיכל אשר ארשתי לי".

*

בעלות דוד על כסא ממלכתו, ותהי ראשית מחשבתו לכבוש את ירושלים, למען תהיה בירה לעם כולו. אותה עיר אשר בחר בה ד', לא נתחלקה לשבטים, היא מתנשאת מעל כל השבטים, היא לב האומה. אומה צריכה ארץ וצריכה מדינה, היא צריכה כלכלה והיא צריכה ביטחון, אך מעל כל זה היא צריכה לב, כח חיים פנימי, מקום של תורה ושל נבואה, מקום של מקדש. "ירושלים הרים סביב לה וד' סביב לעמו". העיר היתה מבוצרת מצד לצד, מוקפת חומות בצורות ומגדלים, והיו יושביה לועגים לדוד: "לא תבוא הנח כי אם הסירך העורים והפסחים", שגם הם יספיקו להגן עליה, ולא עוד אלא שטענו שמוגנים הם על ידי ברית שכרתו עם אברהם אבינו. "ויאמר דוד ביום ההוא כל מכה יבסי ויגע בצנור" יהיה ראש ולשר. לבסוף הצליחו

לכבוש אותה בפלאי גבורה. אף על פי כן לא רצה דוד לקנות את העיר בזכות הכיבוש בכח הזרוע, אלא לקח חמשה שקלים מכל שבט ושבט וקנה את עיר הקודש מידי היבוסים, בחזקה, בכסף ובשטר, בכתב עולם לאחוזת עולם, ומאז אין אדם שיכול לטעון שעיר עזו לנו, לא לנו היא.

"שיר המעלות לדוד, שמחתי באומרים לי בית ד' נלך. עמדות היו רגלינו בשעריך ירושלים. ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדו. ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להדות לשם ד'. כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד. שאלו שלום ירושלים ישליו אוהביך. יהי שלום בחילך שלוח בארמונותיך. למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך. למען בית ד' אלהינו אבקשה טוב לך".

*

לא הספיק דוד לכבוש את ירושלים, עד שקפצה עליו מלחמה גדולה, הגדולה שבמלחמות הפלישתים, שבה הוכיח דוד את אומץ לבו בגיבורים, ואת עוצם בטחונו בד' אלהיו, שאמר לו: "ויהי בשמעך את קול צעדה בראשי הבכאים אז תחרץ". שכב דוד במארב, התאפק ועצר בחייליו עד אשר קרבו אליו פלישתים פחות מארבע אמות. עוד יותר אמיץ היה דוד כאשר נלחם נגד שובך מלך ארם, שאף הוא טען שכרת עמו ברית יעקב אבינו.

כל מקום שאתה מוצא גבורתו של דוד, אתה מוצא ישרותו, ולא רצה להפר ברית אבותיו, אלא הושיב סנהדרין לחקור ולדרוש אם אמת בפי פלישתים ובפי ארמים. לימדו סנהדרין והשיב דוד לפלישתים: כפתורים אתם היוצאים מכפתור, ומבחוץ באתם לפלוש לארצנו. ולארמים אמר: אתם כבר הפרתם את אותה ברית עם יעקב אבינו.

מלחמות גדולות לחם דוד המלך, והושיע את עמו הניגש והגענה מיד אויביו. רק עתה התחיל עם ישראל לטעום טעם מנוחה השקט ושלווה.

*

ראה דוד שהגיע הזמן להביא את ארון האלהים לירושלים. "ודוד וכל בית ישראל משחקים לפני ד' בכל עצי ברושים ובכנורות ובנבלים ובתפים ובמנוענים ובצלצלים". בשעה זו לא חלק דוד כבוד לעצמו אלא לקונו. "ודוד מכרכר בכל עוז לפני ד'". מיכל אשתו צדקת גדולה היתה, מכל מקום נכשלה כאן, ותיבז לדוד בלבה ותאמר: "מה נכבד היום מלך ישראל אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הרקם". לא ידעה שכל המשפיל עצמו בפני ריבונו של עולם הוא הגדול והמכובד. ויען לה דוד: "ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני ועם האמהות אשר אמרת עמם אכבדה".

אותו יום חג גדול היה לדוד, "ויחלק לכל איש ישראל מאיש ועד אשה לאיש ככר לחם ואשפר ואשישה אחת". כך שר נעים ומירות ישראל לפני אלהיו: "הודו לד' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילתיו. שירו לו זמרו לו שיחו בכל נפלאותיו. התהלכו בשם קדשו ישמח לב מבקשי ד'. דרשו ד' ועוזו בקשו פניו תמיד. זכרו נפלאותיו אשר עשה מופתיו ומשפטי פיהו. זרע ישראל עבדו בני יעקב בחיריו. הוא ד' אלהינו בכל הארץ משפטיו. זכרו לעולם בריתו דבר ציוה לאלף דור".

*

מארץ ישראל הגיע דוד לירושלים, ומירושלים לארון הברית, ועתה חשקה נפשו לבנות את

בית המקדש, ויאמר לבתן הנביא: "אנכי יושב בבית ארזים וארון האלהים יושב בתוך היריעה". אך לא כפי מה שחשב דוד, חשב ריבונו של עולם. איש איש ותפקידו, איש איש ועבודתו, איש על מחנהו איש על דגלו. טרם הגיע זמנו של המקדש להיבנות. אמר לו ריבונו של עולם: אני לקחתך מאחר הצאן להיות למלך על עמי על ישראל, ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים אשר בארץ. ואהיה עמך בכל אשר הלכת ואכריתיה את כל אויבך מסביב. מלחמות השם לחמת, דמים רבים שפכת, נתתי לעמי מנוחה ונחלה, נטעתי אותו על אדמתו, לא ירגז עוד ולא יוסיפו בני עוולה לענותו כאשר בראשונה, והניחותי לך מכל אויבך. אתה הכינות את ממלכתך. זאת עבודתך וזאת מלאכתך. בנך היוצא ממך הוא יהיה ממשיכך הנאמן והוא יבנה את מקדשי. ויען דוד: מי אנכי כי הביאותני עד הלום, ועשית לי את כל הגדולה הזאת.

*

דוד המשיך במלאכתו להכות באויבי ישראל, בפלישתים ובמואב וארם דמשק. אך לא אהב דוד מלכנו לעסוק במלחמות ולשפוך דם אויביו, לכן כך היה מנהגו: להכות בהם מכה רבה כדי להכניעם, ואחר כך לשים נציבים שישמרו על השקט והשלום בכל מקום.

אך נצחונותיו במלחמותיו, והצלחותיו בכל אשר יפנה, לא העבירו את דוד על דעת קונו, ולא שינו דבר וחצי דבר באורחות חייו. לעולם נשאר העניו שבבני אדם, וכך היה מרגיש וסח אל עצמו: "אנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם ובזוי עם". גם בהיותו מלך נשאר עניו כמו רועה. כזו שאמרו: מטבע של דוד, מקל ותרמיל של רועים מכאן ומגדל דוד מכאן. וכך היה אומר: "ד' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדלות ובנפלאות ממני. אם לא שוייתי ודוממתי נפשי כגמל עלי אמו כגמל עלי נפשי".

אף בשבתו על כסא ממלכתו היה משפיל עצמו ויושב לארץ ללמוד תורה מרבותיו. היה קם כל לילה בחצות כדי להתפלל. "חצות לילה אקום להודות לך". כינור היה תלוי למעלה ממיטתו של דוד, וכיון שמגיע חצות הלילה, רוח צפונית מנשבת ומנחמת בו, והוא מנגן מאליו, ומיד היה דוד מתגבר כארי ועומד ועוסק בתורה בשירות ובתשבחות. כך היה הולך ומחבר שירים לד', עד שסיים ספר תהילים, שאין כמותם בעולם כולו ליופי ולצמאון לד', וכל ישראל בכל דור ובכל מקום שהם שופכים נפשם לד' על פי אותם תהילים.

*

אך לא כל השעות שוות. כל חייו עמד דוד בנסיונות היותר קשים, אך לפעמים לא עמד בהם, כי אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. אבל גם במקום שאתה מוצא את סרחונו של מלכנו, שם אתה מוצא את גדלותו. שהרי אחרי אותו מעשה של בת-שבע, כאשר בא אליו נתן הנביא והוכיחו: למה לקחת את כבשת הרש, אתה האיש, לא הכחיד דוד, לא אמר: לא היתה כאן כבשה ולא היה כאן רש ולא אני האיש, אלא השיב בשתי מלים נוראות הוד: "חטאתי לד'", ובכה לילה במשך שלש עשרה שנה, עד שמשכנו גרסב מדמעות ועיניו כאבו מבכי.

"למנצח מזמור לדוד. בבוא אליו נתן הנביא כאשר בא אל בת שבע... פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד... תכבסני ומשלג אלבין. תשמיעני ששון ושמחה. לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי. אל תשליכני מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני. אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו". מאז, כל מי שחטא אף בדבר חמור,

יודע שדרך התשובה פתוחה לפניו, בתנאי שיתוודה ויבכה מעומק לבו. לא עוד, אלא הרבה פורעניות ויסורים קשים עברו עליו, והקשה שבכולם הוא שמרד בו בנו אבשלום. וגם נצטרע ששה חודשים ופרשו ממנו, וגם בא רעב קשה על האומה כולה.

*

אף כראש צבא, נהג דוד בענוה יתירה. ומעשה שהיה כך היה, שדוד צמא במלחמה ואמר: "מי ישקני מים מבאר בית לחם". ויבקעו שלשה מגבורי דוד במחנה פלשתים וישאבו מים ויביאו לדוד. אך לא רצה דוד לשתותם: חלילה לי מאלהי מעשות זאת, בדם האנשים האלה אשתה בנפשותם, כי בנפשותם הביאום.

לעולם לא נמנע דוד לצאת לקרבות קשים נגד אויבי עמו ושם נפשו בכפו, עד שכמעט נהרג, ואז אמרו לו גיבוריו: לא תצא עוד איתנו למלחמה, ולא תכבה את נר ישראל.

*

"והמלך דוד זקן בא בימים ויכסוהו בבגדים ולא יחס לו". כי לא גופו של גיבור זה סבל מקור, אלא לבו נתקרר. הסתכל המלך הזקן והחכם, המנוסה והעמקן על הממלכה האדירה אשר בנה: שלום יש, ברכה יש, מדינה יש. אך שמא רוח אין? ואם רוח אין, אין כלום. שמא מלכות זו תפול. התהלך המלך מודאג וקודר. ראו אנשי הארמון שמלכם זקן ומוטרד והחליטו: יבקשו למלך נערה יפה, המלך יראנה וישאנה ויחזור לו שמחת חייו ואש נעוריו. חשבו ועשו, ולא ידעו טפשים אלו שלא בזאת יינחם מלכם. והנערה יפה עד מאד, והמלך לא נגע בה.

*

ראה המלך אשר הגיע הזמן למנות לו ממשיך נאמן שישב על כסאו, בנים רבים היו לו לדוד, כולם בולטים, זה בגבורתו וזה ביופיו, זה בפקחותו וזה בתורתו. אך בן יחיד היה לו כשלמה, בן שהוא בבואה של אביו, בן שלבו כלב אביו, בן חכם וצדיק, שנקרא ידיד ד'. אמר דוד לבנו לא כימים שאני חי הימים שאתה חי. ימי, ימי מלחמה היו, אי אפשר היה להעמיד את המדינה ללא אנשי צבא וגיבורים, ומוכרח הייתי לסבול אותם, גם אם חסרונות רבים היו להם, כגון יואב בן צרויה שר הצבא אשר שם דמי מלחמה בשלום, וכגון שמעי בן גרא שמרד בי וקללני, וראיתי את הטוב ברובו והרע במיעוטו. עתה ימי שלום, ימי שקט ושלווה, ותדע מה לעשות באנשים אלה אם ינסו ללכת באותה דרך בה הלכו בחיי, כי איש חכם אתה.

עוד ציוה עליו: אני היה עם לבבי לבנות בית לשם ד' אלהי. ועתה בני יהי ד' עמך והצלחת ובנית בית ד' אלהיך. אך יתן לך ד' שכל ובינה ויצוך על ישראל ולשמור את תורת ד' אלהיך. לא עוד אלא שגם הספיק דוד לאסוף כל שרי ישראל והכהנים והלויים ולחלק אותם למשמרות לעבודת ד' במקדשו. אף נתן לבנו שלמה את תבנית הבית אשר ייבנה, הכל מיד ד' עליו השכיל. עוד זאת עשה דוד, אסף כסף וזהב ברזל ונחושת לרוב לבניין הבית, שלושת אלפים ככרי זהב מזהב אופיר ושבעת אלפים ככר כסף מזוקק. אך בזה לא גאה לבו: "וכי מי אני ומי עמי כי נעצור כח להתנדב כזאת, כי ממך הכל ומידך נתנו לך".

זאת הצוואה של מלכנו היותר גדול שמסר לעמו לפני מותו: שמעוני אחי ועמי: שמעו ודרשו כל מצוות ד' אלהיכם למען תרשו את הארץ הטובה הנחלתם אותם לבניכם אחריה עד עולם.

דוד הלך לעולמו, וגם המלכות אשר הקים, נפלה. אך תמיד שיריו נשארו בפיו, שיריו של נעים זמירות ישראל, משורר בחסד עליון. בכל דברי העולם, באלפי שנות ההיסטוריה האנושית הכללית, לא נמצא כדבר הזה: מלך משורר שירה, שירת קודש נפלאה. אשרינו שזהו מלך ישראל, מלך ששייך לנו, לעם ישראל. אין כמוהו.

עוד דבר תמיד ידעו ישראל: דוד מלך ישראל חי וקיים. תמיד ידענו שיתקבצו גלוינותנו, תיבנה ארצנו, תקום ממלכתנו, נחזור לירושלים עיר קדשנו, ואור ד' יאיר בתוכנו.

התור זה הנה הוא בא: "שיר המעלות בשוב ד' את שיבת ציון היינו כחלמים. אז ימלא שחוק פינו ולשונונו רינה, אז יאמרו בגוים הגדיל ד' לעשות עם אלה. הגדיל ד' לעשות עמנו היינו שמחים. שובה ד' את שבותנו כאפיקים בנגב. הזרעים בדמעה ברינה יקצרו. הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע, בא יבא ברנה נשא אלמתי".

התאמת מהלך החיים עם הרוח הפנימית

הנמכת המחשבה, ללכת דווקא נגד רוחו הפנימית של עם ישראל, לקמצה ולצמצמה במגמות ודרישות חמורות לבד, ככל הגוים אשר סביבותיהם, בלי שום התחשבות באמון מגמותיה הפנימיות והרוחניות, מביאה את כל האומה לידי כישלון וחולשה רבה, ולפעמים גם לידי ריקבון ואפיסות. הדרישה העצומה לחופש ולחרות, לא תוכל להתמלאות בשום אופן בחיי חולין והפקרות, זולת על ידי הדרכים המתאימות לתביעה הפנימית – התאמת מהלך החיים עם הרוח הפנימית, היא ורק היא החרות האמיתית.

(מתוך מי מרום ו' עמוד שכנ)